

The Relationship Attachment Styles with Self-Coherence and Generativity in the Elderly: The Mediating Role of Basic Psychological Needs

Mahtab Rabiee^{1*} , Rasol Roshan Chesla¹ , Mohammad Gholami Fesharaki²

¹ Dept. of Psychology, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran

² Dept. of Biostatistics, Faculty of Medical Sciences, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Article Info

Article History

Received: 27.11.2021

Accepted: 30.12.2021

ePublished: 31.12.2021

Keywords

Attachment styles, basic psychological needs, self-coherence, generativity

How to cite this article

Rabiee, M., Roshan Chesla, R., & Gholami Fesharaki, M. (2021). The Relationship between attachment styles and self-coherence and generativity in the elderly: The Mediating role of basic psychological needs. *Aging Psychology*, 7(4), 391-405.

*Corresponding Author

Mahtab Rabiee

Email

m.rabiee074@gmail.com

© The Author(s)

Publisher: Razi University

Abstract

According to the ever-increasing number of the elderly in Iranian society, paying attention to improving the quality of life of this group is of particular importance. Therefore, the aim of this study was to investigate the relationship between attachment styles with self-coherence and generativity through the mediating role of the basic psychological needs in Iranian elderly. The research method was descriptive-correlational of path analysis type. The statistical population included all the elderly living in Tehran, Iran, among whom 170 were selected using convenience sampling method. The research instruments included the Loyola's Creativity, Antonovsky's psychological coherence, Collins and Reed's attachment styles, and the Desi and Ryan's basic psychological needs questionnaires. The results showed that the hypothesized model has a good fit in the study sample. The results showed that secure attachment style has a positive relationship with all three needs of autonomy, competence and relatedness. Avoidant attachment style had a negative significant relationship with competence, and ambivalent attachment style had a negative significant relationship with the autonomy and competence needs as well as self-coherence. In addition, there was a positive significant relationship between the needs of autonomy and competence with generativity. Finally, the autonomy need plays a mediating role in the relationship between secure and ambivalent attachment styles with generativity, and the competence need plays a mediating role in the relationship between all three styles of attachment with generativity. Consequently, given the importance of attachment styles and basic psychological needs, psychologists can take a step forward to increase the quality of life of the elderly through relying on these two variables and trying to improve them in the elderly and performing interventions and treatments for them.

رابطه سبک‌های دلبستگی با انسجام خود و پدیدآوردگی در سالمندان: نقش میانجی نیازهای اساسی روان‌شناختی

مهتاب ربیعی^{۱*}، رسول روشن چسلی^۱، محمد غلامی فشارکی^۲

^۱ گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران
^۲ گروه آمار زیستی، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

چکیده

با توجه به روند افزایش شمار سالمندان در جامعه ایرانی، توجه به بهبود کیفیت زندگی این گروه از اهمیتی ویژه برخوردار است. این پژوهش با هدف بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی با انسجام خود و پدیدآوردگی با میانجی‌گری نیازهای اساسی روان‌شناختی در سالمندان ایرانی به انجام رسید. روش پژوهش، توصیفی - همبستگی مبتنی بر تحلیل مسیر بود. جامعه آماری مشتمل بر سالمندان شهر تهران بود و حجم نمونه برابر با ۱۷۰ نفر بود که به روش در دسترس انتخاب شدند. ابزار پژوهش مشتمل بر پرسشنامه‌های پدیدآوردگی لویولا، انسجام روانی آنتونوسکی، سبک‌های دلبستگی کولینز و رید و نیازهای بنیادین روان‌شناختی دسی و رایان بود. یافته‌ها نشان داد که مدل مفروض از برازش خوبی در نمونه مورد مطالعه برخوردار است. نتایج نشان داد سبک دلبستگی ایمن به طور مستقیم با هر سه نیاز استقلال، شایستگی و ارتباط، ارتباط مثبت معنادار، سبک دلبستگی اجتنابی با شایستگی و سبک دلبستگی دوسوگرا با نیاز استقلال و شایستگی و انسجام خود ارتباط منفی معنادار دارند. به علاوه بین نیازهای استقلال و شایستگی با پدیدآوردگی ارتباط مثبت معنادار وجود دارد. نهایتاً نیاز استقلال در روابط بین سبک‌های دلبستگی ایمن و دوسوگرا با پدیدآوردگی و نیاز شایستگی در روابط بین هر سه سبک دلبستگی با پدیدآوردگی نقش میانجی ایفا می‌کنند. در نتیجه، با توجه به اهمیت سبک‌های دلبستگی و نیازهای اساسی روانی، روان‌شناسان می‌توانند با تکیه بر این دو متغیر و تلاش برای بهبود و اصلاح آنها در کودکان و انجام مداخلات و درمان‌ها در جامعه سالمندان، گامی در جهت افزایش کیفیت این دوران بردارند.

اطلاعات مقاله

سابقه مقاله

دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۰۶

پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۱۰

چاپ الکترونیکی: ۱۴۰۰/۱۰/۱۱

کلیدواژه‌ها

انسجام خود، پدیدآوردگی، سبک‌های دلبستگی، نیازهای اساسی روان‌شناختی

نحوه ارجاع به مقاله

ربیعی، م.، روشن چسلی، ر.، و غلامی فشارکی، م. (۱۴۰۰). رابطه سبک‌های دلبستگی با انسجام خود و پدیدآوردگی در سالمندان: نقش میانجی نیازهای اساسی روان‌شناختی. *روان‌شناسی پیری*، ۷(۴)، ۳۹۱-۴۰۵.

* نویسنده مسئول

مهتاب ربیعی

پست الکترونیکی

m.rabiee074@gmail.com

سالمندی^۱ یکی از مراحل تکاملی زندگی انسان است که به صورت روزافزون هم در ایران و هم در سراسر جهان رو به افزایش است (لی، ۲۰۱۷). در ایران در حال حاضر حدود پنج میلیون نفر از جمعیت کشور بالای شصت سال هستند و روز به روز بر شمار این جمعیت افزوده می‌شود (باستانی و همکاران، ۱۳۹۹). از این رو، مسائل مرتبط با این جامعه روز به روز نمایان‌تر و قابل ملاحظه‌تر می‌شوند و نمی‌توان صرفاً فقدان بیماری را نشانه‌ای برای احساس سلامتی در این دوران دانست، بلکه اندیشمندان بر این باورند که رضایت از زندگی، دارا بودن احساس مثبت، رابطه مناسب با خود، دیگران و خدا را نیز در بر می‌گیرد (فاستیم و همکاران، ۲۰۱۶). با افزایش عمر، نیاز به سازگاری روان‌شناختی با تغییرات ناشی از پیری در این افراد بیشتر حس می‌شود (لی، ۲۰۲۰) و از این رو، پرورش ابعاد مثبت در این گروه باید مورد توجه قرار گیرد. در این راستا، پژوهش‌ها در حوزه روان‌شناسی مثبت^۲ تلاش کرده تا شادکامی، بهزیستی، سلامت ذهنی و کسب تجارب ارزشمند را در سالمندان مورد توجه قرار دهد (لومه، ۲۰۱۱). در این راستا، انسجام خود^۳ یکی از ویژگی‌های مثبت در دوره سالمندی است که در این مطالعه مورد توجه قرار گرفته است. بررسی پیشینه نظری نشان می‌دهد که مفهوم انسجام خود در سال ۱۹۷۹ توسط هارون آنتونوفسکی مطرح شد که به جهت‌گیری کلی فرد نسبت به جهان و قابل درک، معنادار و کنترل‌پذیر بودن زندگی اشاره دارد که مبنایی برای سلامت روان است (باچیم و مارکر، ۲۰۱۸). اریکسون (۱۹۸۶) سن حدود ۶۰ سالگی را دوران رویارویی با بحران دستیابی به انسجام خود تصور کرده است که در آن، فرد سالمند تلاش می‌کند تا وقایع گذشته را به صورت معنی‌دار درک کند، با رویدادهای منفی کنار بیاید و زندگی خود را در یک چشم‌انداز منسجم ببیند و مرگ را بخشی جدایی‌ناپذیر زندگی تصور نماید (کاپ و همکاران، ۲۰۲۱). دزوتر و همکاران (۲۰۱۶) بیان داشته‌اند که وظیفه مهم در دوره سالمندی رسیدن به انسجام خود است که مشتمل بر سازگاری با رویدادهای زندگی گذشته و افراد پیرامون است و در یافتن نظم و معنا، پذیرفتن چرخه زندگی و احترام به خود هویدا می‌شود (لی، ۲۰۲۰). این ویژگی یک منبع شخصی رشد دهنده است که به عنوان یک ساختار

¹ elderly

² positive psychology

³ self-coherence

شناختی در فرآیند ادراک محیط مورد استفاده قرار می‌گیرد (مک‌گی و همکاران، ۲۰۱۸). حس انسجام، سازه‌ای است که نگرش کلی فرد نسبت به زندگی را نشان می‌دهد و سه ویژگی اساسی یعنی ادراک‌پذیری، کنترل‌پذیری و معناداری را در دل خود دارد (گرونستین و بلومکه، ۲۰۱۵). ساراویا و همکاران (۲۰۱۴) انسجام خود را ترکیبی از خوش‌بینی و کنترل می‌دانند که به اعتماد و اطمینان فرد نسبت به قابل‌پیش‌بینی بودن محیط اشاره دارد. خودشناسی انسجامی، تلاش سازگارانه و نیرومند خود در فهم تجاربی است که در طول زندگی برای رسیدن به پیامدهای مطلوب صورت گرفته‌اند (قربانی و همکاران، ۲۰۱۰). مطالعات نشان داده‌اند که بین انسجام خود با افزایش توانایی در مقابله اثرگذار با موقعیت‌های پرفشار، کیفیت زندگی و خلق پیامدهای مثبت سلامتی در سالمندان (نظام‌دوست و همکاران، ۱۳۹۷)، بهزیستی روانی (ون هامبولت و همکاران، ۲۰۱۵)، کیفیت زندگی (هلویک و همکاران، ۲۰۱۴) ارتباط مثبت وجود دارد.

پدیدآوردگی^۴، ویژگی مثبت دیگری در دوره سالمندی است که در این مطالعه مورد توجه قرار گرفته است و از این رو بررسی همزمان این دو ویژگی به عنوان دو سازه روانی کارآمد بسیار ارزشمند است (کووک و کوو، ۲۰۱۶). مطالعات این موضوع را تأیید کرده‌اند که با رسیدن به دوره سالمندی، انگیزه و تمایل افراد برای مراقبت از دیگران در اوج قرار دارد (جوزفر، ۲۰۱۸). سالمندان، طیف وسیعی از نگرش‌ها و رفتارهای خاص پدیدآوردگی همچون مراقبت فیزیکی از سالمندان دیگر یا حمایت از نسل‌های بعد را نشان می‌دهند (بلک و همکاران، ۲۰۱۴). اریکسون، علاقه و نگرانی افراد سالمند در هدایت نسل بعد را زاینده‌گی تعریف کرد (سرات و همکاران، ۲۰۱۷) که مفهومی خاص دوران میان‌سالی و پیری است. پس از چندین سال، پدیدآوردگی به یک موضوع تجربی تبدیل گردد و از اوایل دهه ۱۹۹۰، روان‌کاوی از پدیدآوردگی به عنوان تمایل درونی برای جاودانگی تعریف کرد (ووچیسوسکا، ۲۰۱۷). انواع وضعیت رکود و پدیدآوردگی بردلی و مارسیا (۱۹۹۸) و الگوی تحول بزرگسالان لوینسون از جمله رویکردهای دیگری بوده‌اند که در این حوزه بیان شده‌اند. پدیدآوردگی، به عنوان نگرانی برای دیگران و نیاز به کمک به نسل بعدی از نشانه‌های سالمندی موفقیت‌آمیز است (اوسبای و

⁴ generativity

اعتقاد داشت که الگوی تعاملی شکل‌گرفته در دوران کودکی بسیار پایدار است و ادراکات فرد را در سنین بعد جهت می‌بخشد (بالوک و همکاران، ۲۰۱۵). از این رو، سبک دلبستگی بر شیوه‌های مواجهه فرد با فشار روانی اثرگذارند و افراد ایمن با پذیرش شرایط، به راحتی از دیگران درخواست کمک می‌نمایند و به شیوه‌ای زاینده رویارو می‌شوند (هینوجوسا و همکاران، ۲۰۱۴). در برخی مطالعات، سبک ارتباطی والدین به عنوان یک پشتیبان مهم برای ایجاد انسجام خود در سنین بعد تصور شده است (بویانمگر و همکاران، ۲۰۰۸). مطالعه کریستنسن (۲۰۱۷) نیز به نقش روابط اولیه کودک و تأثیر آن در پدیدآوردگی در بزرگسالی اشاره کرده است.

با وجود یافته‌های بیان‌شده در ارتباط میان سبک‌های دلبستگی و انسجام خود و پدیدآوردگی در دوره سالمندی، شواهد متفاوتی از نقش سبک‌های دلبستگی و چگونگی بروز اثرات آنها بر وضعیت زندگی در دوره سالمندی وجود دارد (شانگین، ۲۰۱۵). در این راستا، شناسایی عوامل میانجی در گسترش و تقویت رابطه سبک‌های دلبستگی و سایر تظاهرات روان‌شناختی در دوره سالمندی همچون انسجام خود و پدیدآوردگی اهمیت دارد که در این مطالعه بر نقش نیازهای اساسی روان‌شناختی^۱ تأکید شده است.

به عقیده گلاسر مبتنی بر نظریه انتخاب همه انسان‌ها نیازهای اساسی دارند که اگر برآورده شوند احساس کنترل بر زندگی و در نتیجه رضایت خاطر فراهم خواهد شد (کرونبرگ و کاتلر، ۲۰۱۲). مازلو بر اساس نظریه انگیزه‌های انسان به معرفی ساختاری از نیازهای انسانی پرداخت که می‌توانند بر شکل‌گیری برون‌دادهای مثبت اثرگذار باشند (ایگن و کاوچاک، ۲۰۱۵). بر اساس نظریه خودتعیین‌گری، نیازهای اساسی روان‌شناختی شامل نیاز به ارتباط^۲، شایستگی^۳ و خودمختاری^۴ هستند که رفتار انسان را جهت و نیرو می‌بخشند (رایان و دسی، ۲۰۰۰) و ارضای آنها برای بهبود بهزیستی و سلامت روان افراد در تمام فرهنگ‌ها امری مهم است (اکبگ و اومت، ۲۰۱۷). نیاز به خودمختاری به توانایی و اراده فرد برای شروع و تنظیم رفتار دلالت دارد، نیاز به شایستگی به گرایش فرد برای مؤثر بودن و کنترل محیط و نهایتاً نیاز به ارتباط به

همکاران، ۲۰۱۸). پدیدآوردگی، جنبه‌ای از رشد در بزرگسالی است که در آن فرد شروع به سرمایه‌گذاری در فعالیت‌هایی می‌کند که نسل‌های جوان را پرورش دهد و جهانی نیک به نفع نسل‌های آینده بیافریند (باچ، ۲۰۱۴). روان‌شناسان، گزاره‌هایی همچون نگرانی و تعهد به رفاه نسل‌های آینده، توسعه سال‌های میانسالی، شکل‌گیری با فرهنگ، گوناگونی فردی، پیش‌بینی مشارکت‌های اجتماعی، زمینه‌ساز بهزیستی روان‌شناختی و تأکید بر رستگاری و تجدید انسان را برای توصیف این عامل اساسی در دوران سالمندی به کار برده‌اند (اینولف، ۲۰۱۴). مطالعات نشان دادند، مفهوم پدیدآوردگی در سنین سالمندی با عملکرد موفق (کروز و اشمیت، ۲۰۱۲)، مشارکت در سیاست، درگیری مذهبی داوطلبانه و ویژگی‌های شخصیتی مثبت (اورین و کیل بورن، ۲۰۱۱)، بهزیستی (سرات و همکاران، ۲۰۱۷) و حتی افزایش طول عمر (گروینوالد و همکاران، ۲۰۰۹) ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

بر اساس آن چه گفته شد، دو عامل انسجام و پدیدآوردگی نقشی اساسی در داشتن سالمندی موفق دارند. از این رو، شناسایی پیش‌بیننده‌های اثرگذار بر این دو عامل ضروری است. در این راستا، در این پژوهش بر نقش سبک‌های دلبستگی تأکید شده است. سبک‌های دلبستگی، نقش مؤثر در رفتارهای صمیمانه افراد، میزان نفوذ آنها، رضایتمندی و غلبه بر شرایط چالشی در روابط دارند (سرکیز، ۲۰۱۷). این مفهوم به ارتباط و پیوند روانی پایدار بین دو انسان اشاره دارد و با تأکید بر ایجاد پیوندهای قوی با افراد خاص، عاملی اساسی در طبیعت انسان است (ساندبرگ و همکاران، ۲۰۱۵). در مطالعات مختلف بر وجود سه نوع دلبستگی ایمن، نایمن اجتنابی و نایمن دوسوگرا تأکید شده است. سبک دلبستگی ایمن به معنای داشتن حس و نگرش مثبت درباره خود است و تمایل به برقراری روابط مثبت را بازتاب می‌دهد (نگ و هو، ۲۰۱۷). در دلبستگی اجتنابی، فرد خود را مثبت، اما دیگران را منفی می‌بیند و اضطراب و اجتناب بالایی تجربه می‌نماید و غفلت نسبت به اطرافیان، عزت‌نفس پایین و احساس ناامنی درونی را به دنبال دارد (فالگارس و همکاران، ۲۰۱۷). دلبستگی دوسوگرا بر پایه شک و بی‌اعتمادی شکل می‌گیرد و با احساس عدم‌رضایت، عدم اعتماد و برقراری ارتباط تنها به منظور رفع نیازها و خواسته‌های موقت مشخص می‌شود (لیتر و همکاران، ۲۰۱۵). بالبی

¹ basic psychological needs

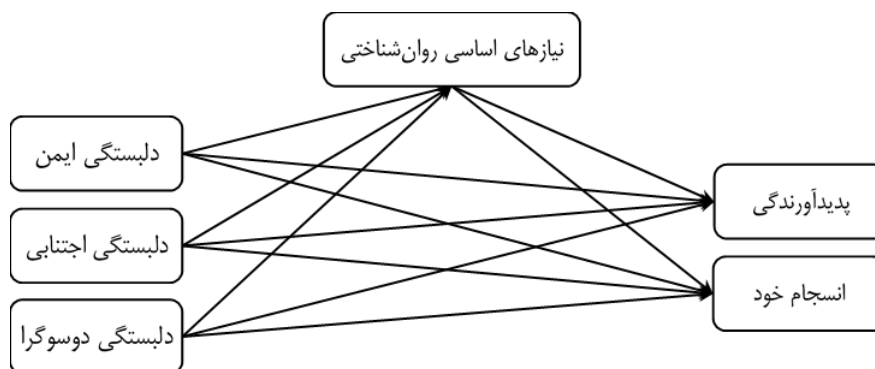
² relatedness

³ relatedness

⁴ autonomy

اهمیت دارد که شناخت درست نیازهای آنان و متعاقب آن، اتخاذ تدابیر لازم موجب افزایش بهزیستی و کیفیت زندگی این افراد می‌شود. همچنین، از آنجا که پژوهش‌های متمرکز بر جامعه سالمندان بیشتر بر کاهش پیامدهای منفی سالمندی به جای توجه به بهبود ویژگی‌های مثبت و همچنین مطالعات انجام گرفته عمدتاً بر روی دانشجویان، کارمندان و سالمندان خاص مانند افراد ساکن در مراکز حمایتی متمرکز و به طور خاص بر عوامل تأثیرگذار بر دو متغیر پدیدآوردگی و انسجام خود در سالمندی کمتر پرداخته شده است، مطالعه این پژوهش در سالمندان از اهمیتی بسیار زیاد برخوردار است. همچنین، بسیار ضروری است که عامه مردم و پژوهشگران در یک تجدیدنظر بر جنبه‌های مثبت این دوران تأکید کنند و از تمرکز بر جنبه‌های منفی بکاهند و با توجه به این که انسجام درونی و پدیدآوردگی موجب افزایش سطح کیفیت زندگی، رضایت از زندگی و سالمندی موفق می‌شوند، ضرورت دارد که عوامل پیش‌بینی‌کننده و اثرگذار بر شکل‌گیری این سازه‌های روانی مهم شناسایی گردد. در این میان، شهر تهران به سبب جمعیت زیاد و به تبع برخورداری از جمعیت سالمند بسیار شایسته توجه جدی است، زیرا افزایش روزافزون جمعیت این گروه از افراد جامعه در صورت بی‌توجهی پژوهشگران و به دنبال آن سهل‌انگاری مسئولین ممکن است به یک وضعیت زندگی نامناسب برای سالمندان، به عنوان تکیه‌گاه خانواده‌ها بینجامد. در این راستا، فرضیه‌های این پژوهش عبارت بودند از اینکه (۱) نیازهای اساسی روانی در روابط بین سبک‌های دل بستگی با پدیدآوردگی و انسجام خود نقش میانجی دارند و (۲) بین سبک‌های دل بستگی با پدیدآوردگی و انسجام خود رابطه مستقیم وجود دارد.

برقراری پیوند عاطفی مناسب با دیگران اشاره دارد (رایان و دسی، ۲۰۰۸). پژوهش‌ها نشان داده است که ارتباط اولیه کودک با والدین و سبک دل بستگی ایجاد شده نقش مهمی در برآورده شدن نیازهای اساسی روان‌شناختی دارد (کار و همکاران، ۲۰۱۳). در حقیقت، مدل‌های درونی ایجاد شده در افراد در ارتباط با والد، به چارچوبی برای توسعه احساس خودمختاری، کارایی و تعلق تبدیل می‌شود (هان و لی، ۲۰۱۷). فلتون و جووت (۲۰۱۳) ارتباط منفی دل بستگی نایمن و ارضای نیازهای روان‌شناختی را نشان داده‌اند. هان و لی (۲۰۱۷) دریافتند که بین سبک دل بستگی نایمن (دوسوگرا و اجتنابی) با نیازهای روان‌شناختی ارتباط منفی وجود دارد. از سوی دیگر، ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی می‌تواند با ظهور برون‌دادهای مثبت روانی در سالمندی همراه شود. قانیدی‌فر و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود دریافتند سبک دل بستگی ایمن با انسجام خود ارتباط مثبت و سبک دل بستگی دوسوگرا با انسجام خود رابطه منفی و معنادار دارد. همچنین حیدری و همکاران (۱۳۹۷) نیز نشان دادند که نیازهای اساسی روانی توان پیش‌بینی رضایت از زندگی بر اساس دل بستگی ایمن را میانجی‌گری می‌کند. افرادی که از احساس شایستگی برخوردارند، معتقدند که می‌توانند با موفقیت به اهداف خود برسند (ویلیامز و همکاران، ۲۰۰۷). نیاز روابط بین‌فردی با ایجاد احساس کنترل در فرد، بهزیستی روانی، معناداری زندگی، سرزندگی ذهنی و پدیدآوردگی را به همراه دارد (ایلیبیز و همکاران، ۲۰۱۷). همچنین مطالعات نشان دادند که ارضای نیازهای اساسی روانی با انگیزه و احساس کنترل افراد (کرماس و همکاران، ۲۰۱۴)، سرزندگی ذهنی سالمندان (عرب‌زاده، ۱۳۹۶) ارتباط مثبتی دارد. بر اساس آنچه گفته شد، پرداختن به مسأله سالمندان از این جهت

شکل ۱. مدل مفروض رابطه سبک‌های دل بستگی با انسجام خود و پدیدآوردگی از طریق نیازهای اساسی روان‌شناختی

روش

طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان

روش پژوهش حاضر، توصیفی-همبستگی مبتنی بر معادلات ساختاری بود. جامعه آماری مشتمل بر سالمندان شهر تهران در سال ۱۳۹۹ بودند. با توجه به اینکه به ازای هر متغیر در مدل، ۱۰ الی ۱۵ نمونه کفایت می‌کند (مونرو، ۲۰۰۶). و حجم نمونه برابر با ۱۷۰ نفر به روش در دسترس انتخاب شدند. ملاک ورود به مطالعه عبارت از (۱) داشتن حداقل مدرک دیپلم، (۲) قرار داشتن سن در دامنه ۶۰ تا ۷۵ سال و (۳) گزارش عدم مصرف قرص‌های اعصاب و روان بودند. بررسی اطلاعات جمعیت‌شناختی در این پژوهش حاکی از آن بود که ۴۵ درصد (۷۷ نفر) مرد و ۵۵ درصد (۹۳ نفر) زن بودند که از میان آنها ۵۹ درصد (۱۰۰ نفر) بین ۶۰ تا ۶۵ سال، ۲۴ درصد (۴۱ نفر) بین ۶۶ الی ۷۰ سال و نهایتاً ۱۷ درصد (۲۹ نفر) بین ۷۱ تا ۷۵ سال بودند. همچنین ۲ درصد (۳ نفر) از آنها بدون فرزند، ۶۲ درصد (۱۰۵ نفر) بین یک الی سه فرزند و ۳۶ درصد (۶۲ نفر) بالای ۴ فرزند داشتند.

ابزار

مقیاس حس انسجام آنتونوسکی^۱. این ابزار توسط آنتونوسکی در سال ۱۹۸۷ با ۲۹ گویه ساخته شد. نمره گذاری آن بر اساس طیف لیکرت هفت‌بخشی طراحی شده است و دامنه نمرات بین ۲۹ تا ۲۰۳ است و هرچه نمرات فرد در این مقیاس بالاتر باشد، به معنای احساس انسجام بیشتری می‌باشد. آنتونوسکی (۱۹۹۳) با بررسی مطالعات مختلف میزان پایایی این ابزار را بر اساس آلفای کرونباخ بین ۰/۸۲ تا ۰/۹۵ عنوان کرد. همچنین، روایی ابزار را به شیوه اعتبار همزمان نشان داده است. اریکسون و لینداستروم (۲۰۰۵) نیز بر اساس جمع‌بندی مطالعات نشان داد که این پرسشنامه پایا و معتبر است. علی‌پور و شریف (۱۳۹۱) ضمن بررسی روایی محتوایی ابزار، بر اساس تحلیل عاملی نشان دادند که این مقیاس با تنها یک عامل ۷۷ درصد واریانس حس انسجام را تبیین می‌کند و پایایی آن طبق آلفای کرونباخ معادل ۰/۹۶ بود. پایایی ابزار در این پژوهش بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۸ بود.

مقیاس پدیدآوردگی لویولا^۲. این مقیاس که شامل ۲۰ سؤال است، توسط مک آدامز و دی سانت آوین

(۱۹۹۲) ساخته شد. سؤالات در یک مقیاس چهار درجه‌ای مبتنی بر طیف لیکرت از هرگز تا همیشه سنجیده می‌شود. حداقل نمره صفر و حداکثر ۶۰ می‌باشد. نمره بالاتر نشان دهنده پدیدآوردگی بیشتر در فرد است. سازندگان این ابزار روایی ملاکی آن را بر اساس رابطه با مقیاس پدیدآوردگی اوچس و پلاگ (۱۹۸۶) و هاولی (۱۹۸۵) برابر با ۰/۶۶ گزارش کردند و پایایی آن را بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۲ محاسبه نمودند (مک آدامز و دی سانت آوین، ۱۹۹۲). شاهی و همکاران (۱۳۹۰) در ایران پایایی این ابزار را بر اساس آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۵ و روایی آن را بر اساس روش محتوایی تأیید گردید. پایایی این ابزار در مطالعه حاضر بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۵ به دست آمد.

مقیاس سبک دلبستگی کولینز و رید^۳. این ابزار در سال ۱۹۹۰ توسط کولینز و رید مشتمل بر ۱۸ گویه ساخته شد و سه سبک دلبستگی ایمن، نایمن اجتنابی و نایمن دوسوگرا را می‌سنجد. مقیاس نمره‌گذاری آن بر اساس طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم طراحی شد. نمره‌گذاری برای هر سبک دلبستگی به صورت جداگانه و بین صفر تا ۲۴ می‌باشد که نمره بالاتر نشان‌دهنده غلبه آن سبک بر شخصیت می‌باشد. کولینز و رید (۱۹۹۰) ضریب پایایی بازآزمایی این پرسشنامه را برای هر یک از سه زیرمقیاس به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۷۱ و ۰/۵۲ گزارش کردند و همچنین پایایی آن را بر اساس آلفای به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۸، ۰/۸۵ گزارش کردند. در ایران، پاکدامن (۱۳۸۰) میزان پایایی آن را بر اساس روش بازآزمایی تأیید کردند. فرهادی و همکاران (۱۳۹۹) ضریب آلفای کرونباخ ابزار را برابر با ۰/۷۲ به دست آوردند و روایی آن با تحلیل عاملی تأیید گردید. پایایی این ابزار در مطالعه حاضر بر اساس ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب برای سبک‌های ایمن، نایمن اجتنابی و نایمن دوسوگرا برابر با ۰/۵۵، ۰/۵۱ و ۰/۷۸ به دست آمد.

مقیاس نیازهای اساسی روان‌شناختی (نسخه عمومی)^۴. این مقیاس دارای ۲۱ سؤال و سه زیرمقیاس خودمختاری، شایستگی و ارتباط می‌باشد که بر اساس طیف لیکرت هفت‌درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. نمره کل در دامنه ۲۱ تا ۱۴۷ است و بالا بودن نمرات به معنای

³ Revised Adult Attachment Scale (RAAS)

⁴ Basic Needs Satisfaction Scale (General)

¹ Antonovsky's Sence of Coherence Scale (SOC)

² Loyola Generativity Scale (LGS)

داشتند و امکان حضور پژوهشگر حین تکمیل پرسشنامه نبود، بنابراین با رعایت اهداف و توضیحات به متخصص مرکز، از آنها خواسته شد تا بر روند اجرای پرسشنامه نظارت داشته باشند. طبق این اصل، از سالمندان خواسته شد تا با دقت و حوصله به پاسخگویی پرسشنامه بپردازد. برای رعایت مسائل اخلاقی در ارتباط با شرکت‌کنندگان پژوهش، ضمن توضیح صادقانه اهداف پژوهش، رضایت آگاهانه افراد برای شرکت در پژوهش اخذ شد، فرایند و مدت زمان لازم برای تکمیل پرسشنامه در ابتدا گفته شد، حریم خصوصی افراد با گمنام ماندن نام شرکت‌کنندگان حفظ شد و شرکت‌کنندگان آزاد بودند که هر زمان بخواهند از ادامه تکمیل پرسشنامه منصرف شوند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی انجام گرفت. از شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و تحلیل مسیر بهره گرفته شد. نرم‌افزار آماری SPSS و AMOS به منظور تجزیه و تحلیل آماری مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌ها

جدول ۱، میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی میان متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

ارضای هرچه بیشتر نیازهای اساسی روانی می‌باشد. دسی و رایان (۲۰۰۰) ضریب پایایی آن را بر اساس آلفای کرونباخ برای ابعاد خودمختاری، شایستگی و ارتباط به ترتیب برابر با ۰/۶۱، ۰/۷۱ و ۰/۸۶ گزارش کردند. بشارت و رنجبر (۱۳۹۲) ضمن تأیید روایی محتوایی، روایی سازه آن را با کمک تحلیل عاملی نشان دادند (۵۴ درصد از نیازهای بنیادین روان‌شناختی تبیین شد). روایی همگرا و تشخیصی آن نیز از طریق اجرای مقیاس‌های برون‌گرایی و نوروزگرایی پرسشنامه آیسنک و مقیاس سلامت روانی محاسبه شد. پایایی بازآزمایی برای خرده‌مقیاس خودمختاری برابر با ۰/۷۷، شایستگی برابر با ۰/۷۱ و ارتباط برابر با ۰/۶۷ بود. در این پژوهش بر اساس آلفای کرونباخ، پایایی این سه بعد به ترتیب برابر با ۰/۷۳، ۰/۶۹ و ۰/۶۰ به دست آمد.

روش اجرا

به منظور جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه‌ها در مراکز مختلف از جمله خانه‌های سالمندان، کلینیک‌های تخصصی و سایر بخش‌هایی که امکان حضور سالمندان بود، توزیع شد. به علت همه‌گیری کرونا، مراکز اندکی همکاری

جدول ۱

ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

منبع متغیر	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
دلبستگی ایمن	۲۲/۷۵	۳/۰۵	۱						
دلبستگی اجتنابی	۱۸/۵۴	۳/۲۱	-۰/۴۳۹**	۱					
دلبستگی دوسوگرا	۱۴/۵۴	۴/۳۰	-۰/۴۱۰**	۰/۳۲۴**	۱				
نیاز استقلال	۳۵/۹۷	۶/۵۵	۰/۳۹۵**	-۰/۲۰۲**	-۰/۳۳۱**	۱			
نیاز شایستگی	۳۱/۴۳	۵/۵۲	۰/۳۴۴**	-۰/۲۰۸**	-۰/۴۱۵**	۰/۵۶۱**	۱		
نیاز ارتباط	۴۳/۸۴	۵/۳۱	۰/۵۳۱**	-۰/۲۹۵**	-۰/۳۹۰**	-۰/۵۲۶**	۰/۴۶۳**	۱	
پدیدآوردگی	۶۶/۱۷	۸/۴۶	۰/۳۱۵**	-۰/۱۳۸	-۰/۲۹۷**	۰/۳۲۹**	۰/۵۲۹**	۰/۴۳۱**	۱
حس انسجام	۱۱۵/۴۱	۱۱/۲۹	۰/۱۸۷*	-۰/۰۷۷	-۰/۱۹۵*	۰/۱۴۰	۰/۱۸۰*	۰/۰۸۹	۰/۰۸۴

** سطح معناداری برابر با ۰/۰۱ * سطح معناداری برابر با ۰/۰۵

ارتباط رابطه مثبت و با دو سبک اجتنابی و دوسوگرا رابطه منفی بود. در ادامه، پیش از پرداختن به تحلیل مسیر، پیش‌فرض‌ها بررسی شد. نرمال بودن توزیع داده‌ها بر اساس شاخص کجی و کشیدگی بین -۳ تا +۳ برای

بر اساس جدول ۱، حس انسجام با سبک دلبستگی ایمن و نیاز شایستگی و خودمختاری رابطه مثبت و با سبک دوسوگرا رابطه منفی معنادار داشت. پدیدآوردگی دارای با دلبستگی ایمن و نیاز خودمختاری، شایستگی و

دارند، برازش مدل بررسی شد. جهت بررسی برازش مدل از شاخص‌های کفایت مدل شامل کای اسکوئر (CMIN)، درجه آزادی، کای اسکوئر نسبی (CMIN/DF)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI) و جذر میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) استفاده شد و نتایج آن در جدول ۲، گزارش شد.

متغیرها تأیید شد. عدم همخطی متغیرهای پیش‌بین بر اساس عامل تورم واریانس کمتر از ۱۰ و تکرانس بالاتر از ۰/۱ برآورده شد. نتایج آزمون دوربین-واتسون برابر با ۲/۰۵ و پدیدآورندگی برابر با ۱/۹۹ نشانگر مستقل بودن خطاها بود. جهت بررسی فرضیه اصلی پژوهش مبنی بر اینکه نیازهای اساسی روانی در روابط بین سبک‌های دلبستگی با انسجام خود و پدیدآورندگی نقش میانجی

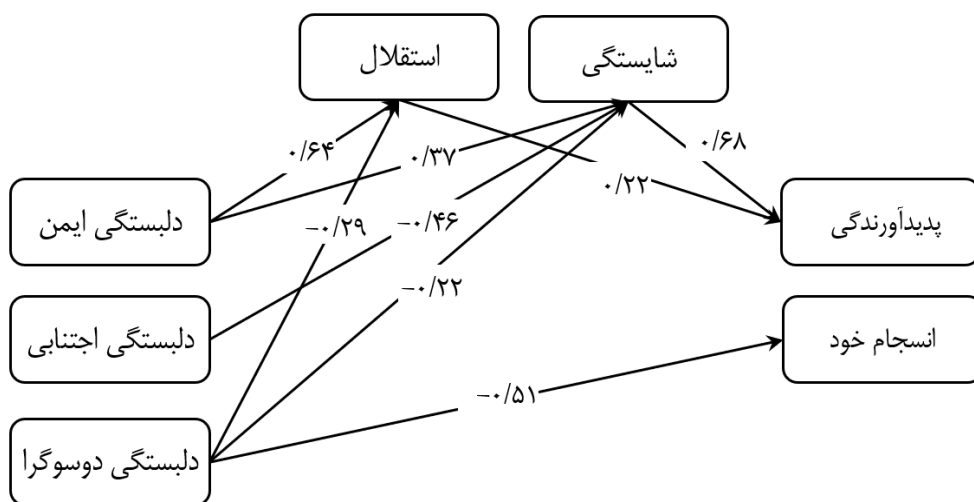
جدول ۲

شاخص‌های کفایت مدل

شاخص	CMIN	DF	CMIN/DF	GFI	AGFI	RMSEA
مدل اولیه	۸۲/۳۶۸	۶	۱۳/۷۲۸	۰/۸۸۳	۰/۲۹۵	۰/۲۷۴
مدل نهایی	۸/۱۶۷	۹	۰/۹۰۷	۰/۹۸۷	۰/۹۵۹	۰
حد قابل قبول			کمتر از دو	بیشتر از ۰/۹	بیشتر از ۰/۹	کمتر از ۰/۰۵

شکل ۱، مدل اصلاح شده را پس از حذف روابط غیرمعنادار نشان می‌دهد.

با توجه به مقادیر به دست آمده و حد قابل قبول، مدل نهایی برازش مطلوبی را برخوردار است. همچنین

شکل ۲. مدل رابطه سبک‌های دلبستگی با انسجام خود و پدیدآورندگی از طریق نیازهای اساسی روان‌شناختی

سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی با حس انسجام به صورت مستقیم و از طریق نیازهای اساسی معنادار نبود، اگرچه رابطه سبک دلبستگی اجتنابی با پدیدآورندگی به صورت مستقیم معنادار نبود، ولی از طریق نقش میانجی نیاز اساسی شایستگی معنادار بود. افزون بر این، رابطه دلبستگی ناایمن دوسوگرا با حس انسجام به صورت مستقیم معنادار، ولی از طریق نیازهای اساسی معنادار نبود

با توجه به شکل ۱، ضرایب مرتبط با مسیر مستقیم نشان داده شده‌اند. همچنین، شکل نشان داد که رابطه سبک دلبستگی ایمن با حس انسجام نه به صورت مستقیم و نه از طریق نیازهای اساسی روانی معنادار نبود، اگرچه رابطه دلبستگی ایمن با پدیدآورندگی به صورت مستقیم معنادار نبود، ولی از طریق نقش میانجی دو نیاز اساسی (خودمختاری و شایستگی) معنادار بود. همچنین، رابطه

نقش میانجی نیاز ارتباط در روابط بین سبک‌های دل‌بستگی با پدیدآوردگی در مدل اصلاحی حذف شدند. برای بررسی روابط غیرمستقیم از آزمون بوت‌استرپ (Bootstrap) استفاده شد که نتایج حاصل از آن در جدول ۳ قابل مشاهده می‌باشد.

و اگرچه رابطه سبک دل‌بستگی نایمن دوسوگرا با پدیدآوردگی به صورت مستقیم معنادار نبود، ولی از طریق نقش میانجی دو نیاز اساسی شایستگی و خودمختاری معنادار بود و نهایتاً در مدل اصلاحی نقش میانجی استقلال در روابط بین سبک دل‌بستگی اجتنابی با پدیدآوردگی و

جدول ۳

ضرایب مسیرهای غیرمستقیم

تخمین	حد	حد	سطح	تخمین	مسیر
غیراستاندارد	پایین	بالا	معناداری	استاندارد	
۰/۳۹	۰/۱۱	۰/۶۸	۰/۰۰۳	۰/۱۳	دل‌بستگی ایمن ← نیاز (شایستگی، استقلال) ← پدیدآوردگی
-۰/۳۱	-۰/۶۳	-۰/۰۶۸	۰/۰۱	-۰/۰۷۹	دل‌بستگی اجتنابی ← نیاز (شایستگی) ← پدیدآوردگی
-۰/۲۱	-۰/۳۷	-۰/۰۶۳	۰/۰۰۵	-۰/۱۱	دل‌بستگی دوسوگرا ← نیاز (شایستگی، استقلال) ← پدیدآوردگی

پدیدآوردگی اثر دارد. نتایج حاصل از آزمون این فرضیه از حیث رابطه مثبت دل‌بستگی ایمن و نیازهای بنیادین و نیازهای روانی با پدیدآوردگی با پژوهش ارقبایی و همکاران (۱۳۹۸)، عرب‌زاده (۱۳۹۶)، نام و چو (۲۰۱۸)، مونتریو و همکاران (۲۰۱۷) و سوننس و همکاران (۲۰۱۷) همخوان است، اما از نظر رابطه معنادار دل‌بستگی و پدیدآوردگی با پژوهش کریستنس (۲۰۱۷)، و بلندزاده و مصاحبی (۱۳۹۵) همخوان نیست.

در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد که نیازهای روانی تأثیر زیادی بر افزایش خرد در دوران سالمندی دارد و سالمندانی که در سنین پایین‌تر نیازهای اساسی روان‌شناختی خود را ارضا نموده‌اند، بهتر قادرند پدیدآوردگی در مقابل رکود را پشت سر بگذارند (نام و چو، ۲۰۱۸). دل‌بستگی ایمن زمانی که با نیازهای اساسی روان‌شناختی همراه گردد، پدیدآوردگی را پیش‌بینی می‌کند (کورماس و همکاران، ۲۰۱۴). در تبیین رابطه مثبت دل‌بستگی ایمن و نیازهای اساسی روانی می‌توان در چارچوب نظریه خودتعیین‌گری (دسی و رایان، ۲۰۰۰) بیان کرد که ارضای نیازهای روان‌شناختی بر انگیزه ذاتی تأثیر دارد و احساس کنترل بیرونی فرد را افزایش می‌دهد. این انگیزه درونی به پیشرفت رفتارهای خودمختار کمک می‌کند و سبب افزایش احساس کنترل و توانایی دیدن مسائل از جنبه‌های مختلف می‌شود. همچنین، فرد با اعتماد به نفس بیشتری چالش‌ها را مدیریت می‌کند و آنها را معنادار می‌داند که تمام این‌ها موجب توانمندی فرد در خلق

با توجه به نتایج حد بالا و پایین برای نقش میانجی نیازهای اساسی روانی شایستگی و استقلال در رابطه بین سبک دل‌بستگی ایمن با پدیدآوردگی به ترتیب ۰/۶۸ و ۰/۱۱ با سطح معناداری ۰/۰۰۳ و برای نقش میانجی نیاز شایستگی در رابطه بین سبک دل‌بستگی اجتنابی با پدیدآوردگی برابر با ۰/۶۸- و ۰/۶۳- با سطح معناداری ۰/۰۱ و نهایتاً حد بالا و پایین برای نقش میانجی نیاز شایستگی و استقلال در رابطه سبک دل‌بستگی دوسوگرا با پدیدآوردگی برابر با ۰/۶۳- و ۰/۳۸- با سطح معناداری ۰/۰۰۵ می‌باشد که معنادار است. همچنین تعداد نمونه‌گیری بوت‌استرپ ۲۰۰۰ تا بود. بنابراین نیازهای استقلال و شایستگی در رابطه سبک دل‌بستگی ایمن و دوسوگرا با پدیدآوردگی نقش میانجی دارند و نیاز شایستگی در رابطه سبک دل‌بستگی اجتنابی با پدیدآوردگی نیز نقش میانجی ایفا می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تعیین رابطه‌ی سبک‌های دل‌بستگی (ایمن، نایمن اجتنابی، نایمن دوسوگرا) و انسجام خود و پدیدآوردگی با میانجی‌گری نیازهای اساسی روان‌شناختی در سالمندان صورت گرفته است.

فرضیه نخست پژوهش مبنی بر نقش میانجی نیازهای اساسی روانی (استقلال و شایستگی) در رابطه سبک‌های دل‌بستگی با پدیدآوردگی تایید شد. در بخش اول فرضیه، نتایج نشان داد که دل‌بستگی ایمن نه صورت مستقیم، بلکه با میانجی‌گری دو نیاز خودمختاری و شایستگی بر

شایستگی و ارتباط با سرزندگی ذهنی سالمندان ارتباط معنادار و مثبت وجود دارد. بر همین اساس می‌توان گفت والدین حتی اگر امنیت روانی کودک را فراهم کرده باشند، پتانسیل این را دارند که برای سلامت روانی و جسمانی کودک خویش تهدیدی محسوب شوند اگر نیازهای اساسی کودک خویش را ارضا نکنند و آنها را سرکوب سازند (سوننس و همکاران، ۲۰۱۷). در واقع با توجه به نوع پاسخی که کودک در ازای ابراز نیازهایش از سوی مراقبت کننده (مادر) می‌گیرد و دریافتی که از پاسخ مادر دارد، سبک دلبستگی متفاوتی در او ایجاد می‌شود، اگر این پاسخ تأمین کننده و ارضا کننده باشد، احساس امنیت در کودک شکل می‌گیرد و نیازهای کودک نیز برآورده می‌شود. ولی اگر ارتباط اولیه کودک با والد مؤثر نباشد آسیب‌های روانی و جسمی بسیاری به کودک وارد می‌شود، کودک احساس ناامنی می‌کند و نیازهای وی نیز برآورده نمی‌شود. براساس عدم دریافت پاسخ مناسب کودک و عدم ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی کودک شروع به وجود آوردن طرحواره‌هایی از خود و محیط پیرامونش می‌کند و نگرش منفی نسبت به خود و اطرافیان در او ایجاد می‌گردد که تا بزرگسالی می‌ماند و این نگرش‌های منفی موجب کاهش احساس رضایت و موفقیت در زندگی و منجر به احساس راکدماندگی (عدم پدیدآوردگی) می‌گردد.

بررسی فرضیه دوم پژوهش مبنی بر رابطه مستقیم سبک دلبستگی دوسوگرا با انسجام خود تأیید شد. نتایج نشان داد که سبک دلبستگی دوسوگرا با انسجام خود رابطه منفی و معنادار دارد. این یافته به طور مستقیم با پژوهش‌های ارقبایی و همکاران (۱۳۹۸)، قانیدی فر و همکاران (۱۳۹۲)، هایبلر راگر و همکاران (۲۰۲۱) و بویانمگر و همکاران (۲۰۰۸) همسو و همراستا است. نتیجه پژوهش ارقبایی و همکاران (۱۳۹۸) بر روی دانشجویان بیانگر این بود که سبک‌های دلبستگی ناایمن با انسجام خود رابطه‌ای منفی و معنادار دارد. قانیدی فر و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که سبک دلبستگی دوسوگرا با احساس انسجام روانی رابطه منفی و معنادار دارد. همچنین نتیجه حاصل از پژوهش صورت گرفته توسط هایبلر راگر و همکاران (۲۰۲۱) نشان داد، بین سبک‌های دلبستگی ناایمن با احساس انسجام رابطه منفی وجود دارد و بویانمگر و همکاران (۲۰۰۸) نیز نشان دادند که بین سبک‌های دلبستگی و احساس انسجام خود و

آثار نو می‌گردد. در نتیجه فرد می‌تواند به طور مؤثر با محیط بیرون و افراد در حوزه‌های مختلف زندگی تعامل داشته باشد (کورماس و همکاران، ۲۰۱۴). برای نمونه، برآورده شدن نیاز خودمختاری به فرد کمک می‌کند تا فعالیت‌های خود را به صورت هدفمند و در سمت مسیر مشخص هدایت کند و داشتن یک تعامل اعتمادآمیز و مؤثر با محیط در شکل‌گیری احساس شایستگی در کنار آمدن با محیط اثرگذار است (کانکایا و دنیلی، ۲۰۲۰). در تبیین رابطه نیازهای اساسی روانی با پدیدآوردگی، سطوح بالاتر ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی منجر به عملکرد روان‌شناختی بهتر می‌شود (نیمیک و رایان، ۲۰۰۷). در تبیین عدم معناداری بعد ارتباط با پدیدآوردگی می‌توان بیان نمود که همه افراد دارای نیاز به احساس تعلق و ارتباط هستند و تعامل اجتماعی را دوست دارند و در دوره سالمندی این نیاز به ارتباط بیشتر برای رفع احساس تنهایی در سالمندان احساس می‌شود و احتمالاً این نیاز به ارتباط، تأثیری بر خلاقیت و سازندگی آنان برای هدایت اطرافیان و نسل بعدی ندارد. ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی با عزت‌نفس، رضایت از زندگی (حیدری و همکاران، ۲۰۱۸)، سرزندگی ذهنی (ماتریو و همکاران، ۲۰۱۷)، عملکرد روان‌شناختی مثبت (نگ و همکاران، ۲۰۱۲) و موفقیت دوران سالمندی همراه است.

بخش دوم فرضیه اول پژوهش مبنی بر نقش میانجی نیازهای اساسی روان‌شناختی در رابطه سبک دلبستگی ناایمن و پدیدآوردگی تأیید شد. نتایج نشان داد که دو نیاز خودمختاری و شایستگی به عنوان میانجی معنادار در رابطه میان دلبستگی ناایمن دوسوگرا با پدیدآوردگی شناخته شدند، ولی فقط نیاز شایستگی توانست رابطه میان سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی پدیدآوردگی را میانجی‌گری نماید. نتایج آزمون این فرضیه با پژوهش حیدری و همکاران (۱۳۹۷) همخوان است و از حیث رابطه میان سبک‌های دلبستگی ناایمن و پدیدآوردگی با پژوهش بلندزاده و مصاحبی (۱۳۹۵) همسو است. حیدری و همکاران (۱۳۹۷) نشان دادند که دلبستگی اجتنابی و دلبستگی دوسوگرا از طریق نیازهای بنیادین رضایت از زندگی را پیش‌بینی می‌کند که زمینه‌ساز پدیدآوردگی است. بلندزاده و مصاحبی (۱۳۹۵) نشان دادند که سبک دلبستگی اجتنابی با بهزیستی رابطه منفی معنادار دارد. عربزاده (۱۳۹۶) نشان داد که بین نیازهای خودمختاری،

سپاس‌گزاری

از تمامی سالمندان و افرادی که در این پژوهش با ما همکاری داشتند سپاس‌گزاری می‌نمایم.

منابع

ارقبایی، م.، سلیمانیان، ع.، محمدی‌پور، م.، و قلعه‌نوعی، ف. (۱۳۹۸). بررسی نقش سبک دل‌بستگی در گرایش به مصرف مواد: بررسی نقش میانجی حس انسجام. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۱۳ (۵۳)، ۹۷-۱۱۸.

باستانی، ف.، حاجتی، س.، و حسینی، ر. (۱۳۹۹). بررسی میزان اضطراب و ترس از سقوط در سالمندان با سابقه جراحی ارتوپدی ناشی از سقوط در سال ۱۳۹۷. *سالمند: مجله سالمندی ایران* ۱۵ (۴)، ۵۲۳-۵۰۶.

حیدری، آ.، قربانی، ن.، و پورحسین، ر. (۱۳۹۷). تعیین رابطه سبک‌های دل‌بستگی با میزان رضایت از زندگی: نقش واسطه‌ای رضایتمندی از نیازهای بنیادی روانی. *فصلنامه علمی پژوهشی علوم روان‌شناختی*، ۱۷ (۷۰)، ۶۴۳-۶۴۳.

شاهی، ح. (۱۳۹۰). *رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی (پدیدآوردن‌گی - راکدماندگی) فرایندهای خود‌نظم‌جویی و سبک زندگی در دوره میانسالی (پایان نامه کارشناسی ارشد)*، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

عرب‌زاده، م. (۱۳۹۶). *رابطه نیازهای اساسی روان‌شناختی با سرزندگی ذهنی در سالمندان. سالمند: مجله سالمندی ایران*، ۱۲ (۲)، ۱۷۹-۱۷۰.

علی‌پور، ا.، و شریف، ن. (۱۳۹۱). *بررسی روایی و پایایی پرسشنامه حس انسجام در دانشجویان. نشریه پژوهنده*، ۱۷ (۱)، ۵۰-۵۶.

فرهادی، م.، محقق، ح.، و نسائی‌مقدم، ب. (۱۳۹۹). *رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی با مشکلات بین شخصی دانشجویان: نقش میانجی هوش هیجانی. مجله علوم پزشکی رازی*، ۲۷ (۱)، ۷۳-۸۴.

قائدی‌فر، ح.، عبدخدائی، م.، آقامحمدیان‌شعرباف، ح. (۱۳۹۲). *نقش میانجی‌گری احساس انسجام روانی در رابطه سبک‌های دل‌بستگی با خودتنظیمی. فصلنامه پژوهش در سلامت روان‌شناختی*، ۱۷ (۱)، ۱۹-۱۱.

هازاد مونرو، ب. (۱۳۹۵). *روش‌های آماری در پژوهش مراقبت‌های بهداشتی مونرو*. (ترجمه کاظم نژاد، ا.، حیدری، م.، و نوروززاده، ر.) تهران: جامعه‌نگر.

نظام‌دوست، م.، برجعلی، ا.، پورشریفی، ح.، و کراسکیان مومباری، آ (۱۳۹۷). *رابطه امید و حس انسجام با بهزیستی روان‌شناختی سالمندان: نقش میانجی نگرش به مرگ*، *فصلنامه روانشناسی پیری*، ۴ (۳)، ۱۹۵-۱۷۹.

ایجاد روابط صمیمی و هیجان‌ات مثبت رابطه وجود دارد. در تبیین این یافته باید چنین گفت، افرادی دوسوگرا، دنیا را کاملاً مبهم و غیر قابل درک می‌دانند. افراد دوسوگرا دارای رفتاری متناقض نسبت به اطرافیان خود هستند، به گونه‌ای که تمایل زیادی به نزدیکی و از آن طرف نگرانی شدیدی در ارتباط با دوست نداشته شدن باعث رفتاری ناهمگون در آنها می‌شود که موجب رفتارهای سرد از جانب آنها می‌شود (کولینز و کوپر، ۲۰۰۲). در نتیجه احتمالاً این افراد درک درستی از رابطه دل‌بستگی ندارند، در حقیقت، طرحواره از مراقب اولیه ندارند که درونی شده باشد و بتوانند یک خود منسجم را بر پایه این بازنمایی درونی شکل دهند. از دیگر مؤلفه‌های احساس انسجام خود، قابلیت مدیریت است که افرادی که دارای این مؤلفه هستند، این باور را دارند که قدرت مدیریت مقابله با مشکلات و نامالایمات زندگی را دارند و برای حل آن مشکلات توانایی زیادی دارند. در صورتی که افراد دوسوگرا، توانایی مدیریت ندارند و تلاشی هم در این زمینه نمی‌کنند به دلیل اینکه امیدی به کسب نتیجه مطلوب ندارند و همین امر موجب می‌شود که این افراد از احساس انسجام خود پائینی برخوردار باشند. به طور کلی می‌توان گفت افراد دوسوگرا به دلیل اینکه دنیا را مملو از ابهامات و تهدید می‌دانند و رویدادهای آن را غیرقابل پیش‌بینی و غیر قابل مدیریت می‌دانند و درک بسیار ضعیفی از زندگی دارند، دارای احساس ضعیف‌تری از انسجام خود هستند.

از جمله محدودیت‌های این تحقیق، مقطعی بودن مطالعه، عدم استفاده از دیگر روش‌های گردآوری داده مانند مصاحبه، عدم کنترل عوامل فردی و موقعیتی مانند ویژگی‌های شخصیتی و جایگاه اجتماعی-اقتصادی و در نهایت، محدود کردن جامعه به سالمندان شهر تهران که ممکن است با دیگر شهرها متفاوت باشد. به دیگر پژوهشگران پیشنهاد می‌شود که به شناسایی دیگر متغیرهای میانجی در بهبود وضعیت کیفیت زندگی سالمندان بپردازند تا بتوان بر اساس این متغیرهای میانجی به تدوین مداخلات اثرگذار به منظور بهبود وضعیت زندگی این گروه از جامعه پرداخت. همچنین، پژوهشگران دیگر بر اساس روش مصاحبه به صورت عمیق به شناسایی ابعاد کیفیت زندگی سالمندان بپردازند. افزون بر این، مطالعات طولی توسط پژوهشگران می‌تواند گامی مهم در جهت شناخت ویژگی‌های پایدار کیفیت زندگی سالمندان باشد.

References

- Arabzadeh M. (2017). Relationship Between Basic Psychological Needs and Mental Vitality in the Elderly. *Salmand, Iranian Journal of Ageing*, 12 (2), 170-179. [persian].
- Alipour A, Sharif N. (2012). Validity and reliability of the sense of coherence (SOC) questionnaire in university students. *Pejouhande*, 17(1), 50-56. [persian].
- Arghabaei M, Solimani A A, Mohammadipoor M, Ghalehnovy F. (2019). The role of attachment style in substance use tendency: Investigating the mediating role of sense of coherence. *Etiadpajohi*, 13(53), 97-118. [persian].
- Bach, M. J. (2014). *The Culture of Generativity: Exploring the Manifestation of Generativity in the Manifestation of Generativity in the Mexican - American Population* (Dissertation for Degree of Doctor of Philosophy), Retrieved from https://epublications.marquette.edu/dissertations_mu/408/
- Bachem, R., & Maercker, A. (2016). Development and psychometric evaluation of a revised sense of coherence scale. *European Journal of Psychological Assessment*, 34(3), 206-215. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000323>
- Bastani F, Hajaty S, Hoseini R S. (2021). Anxiety and Fear of Falling in Older Adults With Fall-related Orthopedic Surgery. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*, 15 (4), 506-523. [persian].
- Bauminger, N., Finzi-Dottan, R., Chason, S., & Har-Even, D. (2008). Intimacy in adolescent friendship: The roles of attachment, coherence, and self-disclosure. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(3), 409-428. <https://doi.org/10.1177%2F0265407508090866>
- Black, H. K., Santanello, H. R., & Caruso, C. J. (2013). Managing threats against control in old age: a narrative inquiry. *Nursing research*, 62(6), 430-437. <https://dx.doi.org/10.1097%2FNNR.000000000000003>
- Bradley, C. L., & Marcia, J. E. (1998). Generativity-stagnation: A five-category model. *Journal of Personality*, 66(1), 39-64. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00002>
- Cankaya, C. (2020). An Explanation of Happiness with Secure Attachment, Basic Psychological Needs and Hope: The Case of Turkish University Students. *European Journal of Educational Research*, 9(1), 433-444.
- Carr, S., Colthurst, K., Coyle, M., & Elliott, D. (2013). Attachment dimensions as predictors of mental health and psychosocial well-being in the transition to university. *European journal of psychology of education*, 28(2), 157-172.
- Çerkez, Y. (2017). The effect of attachment styles on perfectionism in romantic relationships. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(10), 6923-6931.
- Christensen, C. (2017). *Attachment, Forgiveness, and Generativity in Midlife* (Doctoral dissertation). (UMI No. 10629212).
- Dezutter, J., Toussaint, L., & Leijssen, M. (2016). Forgiveness, ego-integrity, and depressive symptoms in community-dwelling and residential elderly adults. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 71(5), 786-797. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbu146>
- Eriksson, M., & Lindström, B. (2005). Validity of Antonovsky's sense of coherence scale: a systematic review. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 59(6), 460-466.
- Falgares, G., Marchetti, D., De Santis, S., Carrozzino, D., Kopala-Sibley, D. C., Fulcheri, M., & Verrocchio, M. C. (2017). Attachment styles and suicide-related behaviors in adolescence: the mediating role of self-criticism and dependency. *Frontiers in psychiatry*, 36(8).
- Farhadi M, mohagheghi H, Nesai Moghadam B. (2020). The Relationship between Attachment Styles and Student Interpersonal Problems: The Role of Mediating Emotional Intelligence. *Razi*

- journal of medical sciences*, 27 (1) :73-84. [persian].
- Fastame, M. C., Hitchcott, P. K., Penna, M. P., & Murino, G. (2016). Does institutionalization influence perceived metamemory, psychological well-being, and working-memory efficiency in Italian elders? A preliminary study. *Journal of Clinical Gerontology and Geriatrics*, 7(1), 6-11. <https://doi.org/10.1016/j.jcgg.2015.07.001>
- Felton, L., & Jowett, S. (2013). Attachment and well-being: The mediating effects of psychological needs satisfaction within the coach-athlete and parent-athlete relational contexts. *Psychology of Sport and Exercise*, 14(1), 57-65. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2012.07.006>
- Ghaedi far H, Abdkhodai M S, Aghamohammadian Sherbaf H R. (2013). The Role of mediating sense of coherence in relationship styles of attachment with self-regulation. *Journal of Research in Psychological Health*, 7 (1) :11-19. [persian].
- Ghorbani, N., Watson, P. J., & Hargis, M. B. (2008). Integrative Self-Knowledge Scale: Correlations and incremental validity of a cross-cultural measure developed in Iran and the United States. *The Journal of Psychology*, 142(4), 395-412.
- Grevenstein, D., & Bluemke, M. (2015). Can the Big Five explain the criterion validity of Sense of Coherence for mental health, life satisfaction, and personal distress? *Personality and Individual Differences*, 77, 106-111. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.12.053>
- Gruenewald, T. L., Karlamangla, A. S., Greendale, G. A., Singer, B. H., & Seeman, T. E. (2009). Increased mortality risk in older adults with persistently low or declining feelings of usefulness to others. *Journal of aging and health*, 21(2), 398-425. <https://doi.org/10.1177%2F0898264308329023>
- Han, S., & Lee, S. (2017). College student binge eating: Attachment, psychological needs satisfaction, and emotion regulation. *Journal of College Student Development*, 58(7), 1074-1086.
- Hiebler-Ragger, M., Nausner, L., Blaha, A., Grimmer, K., Korlath, S., Mernyi, M., & Unterrainer, H. F. (2021). The supervisory relationship from an attachment perspective: Connections to burnout and sense of coherence in health professionals. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 28(1), 124-136. <https://doi.org/10.1002/cpp.2494>
- Heidari A, Ghorbani N, Pourhosein R. (2018). The Relationship Between Attachment Style and Life Satisfaction: The Mediating Role of Basic Psychological Needs Satisfaction. *Psychological sciences*, 17(70), 643-650. [persian].
- Hinojosa, A. S., McCauley, K. D., Randolph-Seng, B., & Gardner, W. L. (2014). Leader and follower attachment styles: Implications for authentic leader-follower relationships. *The Leadership Quarterly*, 25(3), 595-610. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2013.12.002>
- Helvik, A. S., Engedal, K., & Selbæk, G. (2014). Sense of coherence and quality of life in older in-hospital patients without cognitive impairment- a 12month follow-up study. *BMC psychiatry*, 14(1), 1-9.
- Ilies, R., Wagner, D., Wilson, K., Ceja, L., Johnson, M., DeRue, S., & Ilgen, D. (2017). Flow at work and basic psychological needs: Effects on well-being. *Applied Psychology*, 66(1), 3-24. <https://doi.org/10.1111/apps.12075>
- Joseph, H. D. (2018). *Generativity and Other Buffers of Death Awareness in First Responders with PTSD* (MSU Graduate Theses). Retrieved from <https://bearworks.missouristate.edu/theses/3277/>.
- Kormas, C., Karamali, G., & Anagnostopoulos, F. (2014). Attachment anxiety, basic psychological needs satisfaction and depressive symptoms in university students: A mediation analysis approach. *International Journal of Psychological Studies*, 6(2), 1-10. <http://dx.doi.org/10.5539/ijps.v6n2p1>

- Kroneberg, C., & Kalter, F. (2012). Rational choice theory and empirical research: Methodological and theoretical contributions in Europe. *Annual review of sociology*, 38, 73-92. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev-soc-071811-145441>
- Kruse, A., & Schmitt, E. (2012). Generativity as a route to active ageing. *Current Gerontology and Geriatrics Research*, 2(2) 1-9. <https://doi.org/10.1155/2012/647650>
- Langeland, E., & Wahl, A. K. (2009). The impact of social support on mental health service users' sense of coherence: A longitudinal panel survey. *International journal of nursing studies*, 46(6), 830-837. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2008.12.017>
- Lee, A. R. (2017). Psychological proximity to issues of the elderly: The role of age-morphing technology in campaigns for the elderly. *Computers in Human Behavior*, 69, 311-323. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.12.046>
- Lee, H. (2020). A Study on the Ego-Integrity Phenomenon of the Elderly. *Journal of the Korean Applied Science and Technology*, 37(4), 794-806. <https://doi.org/10.12925/jkocs.2020.37.4.794>
- Leiter, M. P., Day, A., & Price, L. (2015). Attachment styles at work: Measurement, collegial relationships, and burnout. *Burnout Research*, 2(1), 25-35. <https://doi.org/10.1016/j.burn.2015.02.003>
- Lin, J. H. (2016). Need for relatedness: A self-determination approach to examining attachment styles, Facebook use, and psychological well-being. *Asian Journal of Communication*, 26(2), 153-173.
- Lumme, S. K. (2011). Images of ageing in a 50 magazine. *Journal of Aging Studies*, 25(1), 45-51. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2010.08.013>
- Mc Gee, S. L., Hölzge, J., Maercker, A., & Thoma, M. V. (2018). Sense of coherence and stress-related resilience: Investigating the mediating and moderating mechanisms in the development of resilience following stress or adversity. *Frontiers in Psychiatry*, 9, 378-391. <https://dx.doi.org/10.3389%2Ffpsyg.2018.00378>
- Nam, M. J., & Cho, Y. M. (2018). The Effect of Basic Psychological Needs and Wisdom on Successful Aging in the Elderly. *Korean Journal of Adult Nursing*, 30 (1), 70-78. <https://doi.org/10.7475/kjan.2018.30.1.70>
- Nezamdoust M, Borjali A, Poursharifi H, Kraskian Mujembar A, Seirafi M. (2018). The Relationship between Hope and Sense of Coherence with Psychosocial Well-being among Older People: Mediating Role of Attitude toward death. *Aging psychology*, 4(3). 179-195. [persian].
- Ng, S. M., & Hou, W. K. (2017). Contentment duration mediates the associations between anxious attachment style and psychological distress. *Frontiers in Psychology*, 8, 258-267. <https://dx.doi.org/10.3389%2Ffpsyg.2017.00258>.
- Niemiec, C., & Ryan, R. (2007). Autonomy, competence, and relatedness in the classroom: Applying self-determination theory to educational practice. *Theory & Research in Education*, 7, 133-144. <https://doi.org/10.1177%2F1477878509104318>
- Østbye, T., Clancy, S., Stankevitz, K., Malhotra, R., Ogundare, O., Shah, V., ... & Maselko, J. (2018). Generativity among elderly in a rural area of Maharashtra, India: Correlates and relationship with quality of life approved. *Asia Pacific Journal of Public Health*, 30(3), 276-285. <https://doi.org/10.1177%2F1010539518772191>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 55(1), 68-78
- Ryan, R. M., Lynch, M. F., Vansteenkiste, M., & Deci, E. L. (2011). Motivation and

- autonomy in counseling, psychotherapy, and behavior change: A look at theory and practice. *The Counseling Psychologist*, 39(2), 193-260. <https://doi.org/10.1177%2F0011000009359313>
- Sandberg, J., Bradford, A., & Brown, A. (2015). Differentiating Between Attachment Styles and Behaviors and their Association with Marital Quality. *Family process*, 56(2), 518-531. <https://doi.org/10.1111/famp.12186>
- Saravia, J. C., Iberico, C., & Yearwood, K. (2014). Validation of sense of coherence (SOC) 13-item scale in a Peruvian sample. *Journal of Behavior, Health & Social Issues*, 6(2), 35-44. <https://doi.org/10.5460/jbhsi.v6.2.43847>
- Serrat, R., Villar, F., Warburton, J., & Petriwskyj, A. (2017). Generativity and political participation in old age: A mixed method study of Spanish elders involved in political organisations. *Journal of Adult Development*, 24(3), 163-176.
- Shahi, H. (2011). *The relationship between personality characteristics (generativity-stagnation) and self regularity processes with lifestyle in middle age* (Thesis of M.Sc). Tarbiat modares university. Tehran. [persian].
- Shunqin, Y. (2015). Review of Effects of "Attachment" of the Elderly on Physical and Mental Health of Old Chronic Patients. *Studies in Asian Social Science*, 2(2), 15-19.
- Soenens, B., Deci, E. L., & Vansteenkiste, M. (2017). How parents contribute to children's psychological health: The critical role of psychological need support. In *Development of self-determination through the life-course*. 171-187. DOI: 10.1007/978-94-024-1042-6_13
- Urien, B., & Kilbourne, W. (2011). Generativity and self-enhancement values in eco-friendly behavioral intentions and environmentally responsible consumption behavior. *Psychology & Marketing*, 28(1), 69-90. <https://doi.org/10.1002/mar.20381>.
- Van der Kaap-Deeder, J., Vermote, B., Waterschoot, J., Soenens, B., Morbée, S., & Vansteenkiste, M. (2021). The role of ego integrity and despair in older adults' well-being during the COVID-19 crisis: the mediating role of need-based experiences. *European Journal of Ageing*, 1-13. <https://doi.org/10.1007/s10433-021-00610-0>
- Von Humboldt, S., Leal, I., & Pimenta, F. (2015). Sense of coherence, sociodemographic, lifestyle, and health-related factors in older adults' subjective well-being. *International Journal of Gerontology*, 9(1), 15-19. <https://doi.org/10.1016/j.ijge.2014.01.007>
- Wei, M., Vogel, D. L., Ku, T. Y., & Zakalik, R. A. (2005). Adult attachment, affect regulation, negative mood, and interpersonal problems: The mediating roles of emotional reactivity and emotional cutoff. *Journal of counseling psychology*, 52(1), 14-24. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-0167.52.1.14>
- Williams, A., Ylänne, V., & Wadleigh, P. M. (2007). Selling the 'Elixir of Life': Images of the elderly in an Olivio advertising campaign. *Journal of aging studies*, 21(1), 1-21. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2006.09.001>
- Wojciechowska, L. (2017). Subjectivity and generativity in midlife. *Polish Psychological Bulletin*, 48(1), 38-43. <https://doi.org/10.1515/ppb-2017-0005>.